

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
pénteken és minden törvény-
hatósági bizottsági közgyűlést
megelőző és követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Városi nyomda.

Ide küldendők a kéziratok és
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI NYOMDA.**

Községi kölcsönök.

Irta: **Gaszner Géza.**

A folyton fejlődő városi élet új meg új igényeket támaszt; a városokban összetömörülő embercsoportoknak meg vannak a maguk egész természetes életszükségei, lelki- és anyagiakban egyaránt; iskolák, templomok; kövezet, csatornázás, világítás; közhivatalok és intézetek czélszerű elhelyezése; kórházak, szegényházak; vágóhidak, piacok, árucsernokok; katonai építmények és minden más, amit magunk körül naponként fejlődni, növekedni látunk.

Ezek a szükségletek hozták magukkal az adósságcsinálást; amit csak növelt az a körülmény, hogy az államhatalom nagyon sok olyan létesítménynek a megvalósítását, ami tisztán és teljesen államcélokat szolgál, a városok nyakába tolt; sőt versenyt keltett azok között, pl. egy-egy királyi táblának, egy kaszárnyának stb. megépítése körül; hogy ez káros a városokra, káros esetleg az államcélokra, az elől a gondolkodó ember nem zárkozhatik el; hogy az állambudget szempontjából egyenest súlyos sérelmeket szenvedünk ott, hogy a közös kincstári építkezések az osztrák területeken történnek s hogy a magyar területeken alig van kincstári építési kaszárnya vagy katonai intézet: azt csak mellékesen említem meg.

Ezek a községi alkotások emelték fel az adósságokat, amelyek pl. Debreczenben 1903. év végén 9.750,000 koronát tesznek ki.

Nem közömbös az összeg nagyságára való tekintettel már most, hogy mily kamatu kölcsönök azok, amelyekből ez adósságok fedeztetnek.

Ha elővesszük a bécsi tőzsde árfolyamlapját, úgy találjuk, hogy jegyezve vannak benne kisebb tartományok (Görz, Kraina) által felvett kölcsönkötvények; sőt kisebb városoknak a kölcsönei is (mint Aussig, Schmichow, Teplitz, Zára), amelyek jobbára 4%-os kötvények; egészen eltekintek a Bécs, Brünn és Gráz városok igazán első rángu, szintén jegyzett kölcsönkötvényeitől; ez osztrák városok 4%-ot fizetnek a kölcsönvételeik után.

Magyar városaink közül csak kettő kísérelte meg, hogy adósságait nyilvános kölcsön útján szerzett pénzből fedezze; Szeged, (1880. évi 20. t.-czikk és 1881. évi 31. t.-cz. alapján engedélyezett) a Tisza-Szegedi sorsjegy kölcsön útján; Budapest a rakpart és egyéb létesítmények céljából engedélyezett (1870. évi 10. t.-cz.) magyar nyereséjű kölcsön útján; mondanom sem kell, hogy a sorsjegyekre alapozott hitelezés a leghazárdabb, legdrágább, legsúlyosabb kölcsöntípus; ez a kettő tehát szomorú pénzügyi emléke mind a két magyar városnak; elfogadható kölcsönalak már a Budapest fővárosnak törvényhozással bélyeg- és adómentességben készített azon 100 millió koronás kölcsöne, melyet az 1896. évi 17. t.-cz. engedélyez részére és amelyből a főváros növekedő hitel-szükségletét ma is ellátja; ez egy 4%-os kölcsön, amely azonban ténylegesen valamivel drágább, azon oknál fogva, mert a kötvényekért nem a névszerű, hanem az árfolyam szerinti értéket (ez idő szerint 99%-ot) kap a főváros.

Az volna most már a kérdés, hogy a magyar városoknak cél és okszerű volna-e ilyen uton ellátni, illetve ellátni a hitelszükségletüket, igen vagy nem.

Tudvalevő dolog, hogy a községi kölcsön a községi törvény szerint belügyminiszteri, illetve vármegyei jóváhagyás után vehető fel; ez utóbbiaktól teljesen eltekintek és csak a törvényhatósági joggal felruházott városok hitelszükségletét tekintem olyannak, ami nyilvános jegyzés után való fedezésre, a szükségelt összeg nagyságánál fogva alkalmas; nincs semmi akadálya annak, hogy a törvényhatóság, körvonalozván a maga hitelszükségletét és megnyervén a belügyminiszteri engedélyt a kölcsön felvételére: azt nyilvános hitelművelet útján kísértse meg beszerezni.

De, föltéve, hogy a kölcsönügyletnek ily módon való lebonyolításához — amint azt a főváros megkapta — más, jól adminisztrált város is megkapná, nemcsak a belügyminiszteri engedelmet, hanem az adó- és illetékkedvezményt is; maga volna ezzel a legnagyobb mértékben megsülve; teljességgel nem tudnók, hogy mit csináljon vele; mert ami most következik, a kölcsön tényleges felvétele, a kölcsönkötvények kibocsátása és azok eladása által: az egy olyan egészen különleges bankári művelet volna, amelynek sikeres megoldására teljesen hiányoznának az emberei és az eszközei.

Következnek ugyanis a kölcsönkötvények értékesítése; és ez a bankári művelet volna az, amelylyel a vidéki városok megbirkózni, amelylyel élni nem tudnának, kivéve talán a szász és a nyugati német kultúrával bíró városokat; ez az a pont, amelyen az ország legmagyarabb vidékeinek a pénzintézetei sajátságos gyámoltalansággal nem tudják magukat áttenni és jelzálogos kölcsönüzletüket az önálló záloglevél kibocsátás egyedül helyes és biztos alapjára megépíteni, sajnos, nem képesek; így esik meg, hogy szász és oláh intézetek fényesen prosperálnak a kibocsátásaikkal és szolgálnak vele egy esetleg veszedelmes nemzetiségi gazdaságpolitikát, a legmagyarabb vidékek erőteljes pénzintézetei pedig vagy nem tudják, vagy nem akarják kihasználni azokat a gazdasági előforrásokat, amelyeket számukra a magyar záloglevél törvény nyitva tart.

Visszatérek azonban a tárgyra, a városi kötvények értékesítésére: tegyük fel, hogy lesz olyan város, amelyiknek az adminisztrációjában meg lesz a bankári fogékonyság a kötvények elhelyezésére; hiszen ez alatt a nagyon komplikált fogalom alatt mindössze bizonyos czég- és nyelvismeret, tőzsde-technikai tudás, egy utazó koffer és vállalkozói szellem kell; ha ezek megvannak, a kötvények értékesítése is meglesz; amint meglelt a főváros kölcsönénél, ahol a kölcsön kibocsátását maga a fővárosi tőke jegyezte.

Addig azonban, amíg vidéki városaink ezt maguk is megtehetik, addig nagyon sok víz le fog folyni a szöke Dunán; az adott viszonyok között tehát városainknak nem volna helyes kölcsön-szükségletüket nyilvános hitelügylet útján ellátni.

Ezen önálló értékesítése helyett a kötvényeknek felmerült a terve egy olyan központi bank felállításának, amely egyedül és kizárólag ilyen városi kölcsönkötvények értékesítésével foglalkoznék; ez a terv alapján halva született; a bank tőkéjét ugyanis maguknak a városoknak kellene, hogy összeadják; miből adnának össze a mi városaink 15 — 20 millió koronát, ami egy ilyen vállalathoz legalább szükséges volna? Erre a városokat megnyerni egyszerűen lehetetlen volna; a rendkívüli magas költség, ami egy ilyen központi bank fenn-tartásával járna, előreláthatólag a legcsekélyebb kamatozta-

tását tenné lehetővé a befektetett összegnek; ezzel szemben a városok viselnék még az üzleti kockázatot is, ami mindig és mindenütt meg van; egy nagy kölcsöntételnek a felvétele a kedvező pénzügyi helyzet alkalmas pillanatainak a kellő kiaknázásától függ; ilyen pillanatokért, amelyek ugyan a mindennapi életben hetekig-hónapokig tartanak, állandóan üzemben tartani egy óriási, drága szervezetet, egy bankot: nem volna gazdaságilag indokolt és helyes gondolat.

A mi gazdasági életünknek, nemzet vagyonosodásunk gyarapodásának nagyon-nagyon sok időre van még szüksége, hogy községi szükségleteink fedezését hazai vagy éppen a municipiumok lakosságának saját tőkekészleteiből elláthassuk; ehhez sok és alapos, intenzív, okos és becsületes munkálkodás kell, mezőgazdaságban, iparban, kereskedelemben egyaránt; ezek pedig — valljuk meg — nálunk nem nagyon elemei a közéletnek.

A Kossuth-szobor helye.

Irta: Calamus dr.

Hosszu évek multán, hogy megvalósuláshoz közeleg a debreczeni Kossuth-szobor is, fölvetődik az a kérdés: hová állítsa a város Kossuth-szobrát? Annyira fontos a hely kiválasztása e tekintetben, hogy csakis úgy és akkor lehet beszélni művészeti szempontokról, ha kellő művészi érzékkel van megállapítva a város azon pontja, ahová Kossuth alakja oda állíttatik.

Ebben a tekintetben Kossuth Lajosnak olyan nevezetes helyhez van kapcsolva Debreczenben volt szereplése, hogy maga ez a körülmény már eleve és elvitázhatatlanul kijelöli a szobor állását: a nagytemplom előtt.

A debreczeni református nagytemplom volt színhelye az 1849-iki magyar országgyűlés legemlékezetesebb ülésének és a nagytemplom környezetének, főképen az előtte elterülő tágas nagy térségnek a történelmi mult megadja rendeltetését: itt álljon Kossuth-szobra.

Művészi hatás szempontjából a templom előtt levő tér közepére állítandó Kossuth-szobor megfelelő keretéhez a környezetet ki kell képezni, mert az több tekintetben szabályozásra szorul. Itt kerül elő a Csapó-utca elején kiszögellő ugynevezett Stenczinger-ház eltávolításának régen alvó fontos kérdése is, amelynek kapcsolatos megoldásával, e régi és disztelen ház elbontása után egy egészen szabályos, négyszögletű tér alakul ki a nagytemplom előtt, amely ugyan az eddigi piacz-rendezés mellett csak egy kiszélesedett utvonálnak látszik, de a Stenczinger-ház eltávolításával önként kiadja magát, mert első tekintetre is különállónak fog mutatkozni a városháza felől a templomig nyúló széles utcától, mivel annak most meglevő fasorai szinte szabálytalanul fognak benyúlni a templom tágas térségébe.

A Stenczinger-ház kisajátításán és az ezt követő elbontásán kívül a tér szimmetrikus rendezése egyik feltétele, hogy a nagytemplom előtt kezdődő jelenlegi — nem is nagyon sajnálható — fasor a Csapó-utca elejéig, illetve a Bika-szállodáig eltávolíttassék, úgy, hogy a piaczi sétány tulajdonképpen csak ott kezdődjék, ahol a tér mellett a Piac-utca kezdődik: a Csapó-utca torkolatánál; az ekként nyert tágas térségre, a nagytemplom előtt egy Szimmetrikus négyszögletű, négy sarkán bejáróval ellátott park alakíttassék, amelynek néhány kiképzett sétányutja közt, közepén — de egyuttal az egész térség közepén is — állana Kossuth Lajos szobra.

Az utcarendezés költsége a park alakításán kívül két rendbeli kiadásban fog a város terhére nehezedni. Ezek egyike a kövezetsináltatás, amennyiben a fasor és a mostani főkocsit helyén (körülbelül a száz év előtti híres fahíd fekvése területén) lenne a város főterének kizárólag díszére az alakítandó tompa négyszögletű park, tehát a kocsiközlekedés a tér közepéről megosztassék annak jobb- és balfelére a helyi vasut vonala mellé, egyik oldalon a kereskedelmi iskola épülete előtt, Péterfia-utca felé, a másik oldalon a Bika-szállodától az aszfalt-járda mellett most is meglevő kikövezett területen Hatvan-utca felé. Ezen kocsit-utak vonalait kellene ellátni jobbminőségű kocka-kövel. A másik kiadás lenne a helyi vasut e területen haránt-irányban átvonuló sínpárjának áthelyezése, a tér közepére illeszkedő park kerítése mellé, jobb- és bal oldalon és a park déli részénél a mostani helyett egy átvágó-összekötő vonal lerakása. Ugy ezen kövezési kiadások, mint a sínek áthelyezése nem kerülnek oly sokba, hogy egy annyira fontos és szükséges kérdésnél, mint a Kossuth-szobor elhelyezése és a nagytemplom térségének szabályozása, néhány ezer koronára, a Stenczinger-ház kisajátításának elengedhetetlen költség tétele mellett szűkmarkulag ne volna kötelesség áldozni. Hiszen város-rendezésre, főleg pedig városépítésre Debreczen még alig áldozott eddig, minden sok százezer kiadása mellett, azt az

alkalmat tehát, hogy egy igazán impozáns térség szemnek nagyon tet szetős képét — Kossuth Lajos szobrával — elővárásoljuk Debreczen híres piaczára, nem szabad semmiképen elszalasztani és bűn volna költségkimelésből elmulasztani.

A tér közepére helyezendő park szimmetrikus kiképzés mellett, négy tompa szögletében való bejárattal és alacsony vaskerítéssel volna ellátandó, négy oldalán apró bokrok és virágágyak között majdan idővel helyet adhatnak egy pár kisebb méretű mell-szobornak, amelyek harmónikus illenének a környezethez és például Mélusz, Dobozy, Komáromy vagy Domokos Lajos, Debreczen multjáról — ezt meg is érdemlik.

A tér-rendezés vázlatos képe, könnyebb áttekinthetőség szempontjából lapunk mellékletén látható egyszerű rajzban, de amely azért a dolgot eléggé szemléltetővé teszi.

Az egész átalakítás költségei — röviden összefoglalva — tehát a Stenczinger-ház kisajátítási járán kívül, mint amely már a városnál ugy is elhatározott dolog, — állanának: kövezési kiadásokból, vasuti sínek áthelyezéséből és park-alakításból, amely utóbbi valóban olyan kiadás, amelyet sok más tekintetből is, nemhogy sajnálni, de nagyon óhajtani kell.

Végül az alakítandó teret, Debreczen történelmi nevezetességű nagytemploma előtt, díszes parkjával és szabályos utvonalaival, egy régiebb sajnálatos mulasztást helyreállítva, Kálvintérnek kell elnevezni, mert ezen külön parkszerű térségnek, melyhez a piacz elnevezésnek semmi köze, ez lesz igazi megillető neve.

A népkönyha érdekében.

Bübájos keleti mesében olvasom, hogy a Mindenható a teremtsé őshonában sokáig habozott, hogy hová helyezze a *szereket, részvét és könyörület* virágát.

Isteni szemével végigtekintett a paradicsom virágkelyheiben... de tovább ment... Az esthajnali csillag esengve kérte ragyogó keblére a hármast virágot, a nap bánatában sötét felhőköpenyt terített magára, a fülemile dala nem csendült fel azon éjszaka s a himes pillangó kedvetlenül vonta össze csillogó szárnyait...

A négy folyam egyikének nefejejtssel borított partján ült az első emberpár... A világ első és legszebb asszonya átka-rolva tartotta az Embert, ki csak nem régen ébredt életre a semmiségből. Éva aranyzóka selyem haja ráborult az első ember sötét fürteire. Nem szóltak, nem suttogtak a szerelem édes-bus nyelvén, hanem hallgattak, mert *szerelettek*...

Isten látva a fonséges képet, megnyitotta szívét és a felkelő nap sugaránál a hármast virágnak: a szeretetet, részvét és könyörületnek magvát beleültette az első emberpár szívébe...

És azóta évezredek multak el... Világok alakultak más világokká, a népek milliói váltakoztak életre, halálra; megifjodott erőben, szellemben a megvénhedt, sok küzdelmet látott föld, vonaglott és győzött a szent Igazság a szerint, mint jók vagy rosszak voltak az emberek, minden megváltozott, csak egy virág maradt érintetlenül, egy szent érzés maradt tisztán, üdén a viharban: a szeretet által megszentelt részvét és könyörület virága...

Az emberi szív azóta kincs gyahánt őrzi a szeretetet, ezt a jó Isten szíve közepéből kapott sugarat... Ez az édes, kimondhatatlanul boldog érzésű hű maradt az ember szívéhez, és a milliók szíve hűen őrizte e drága adományt...

A világ nagy és megnevezhetetlen bűnei felett már suhogott volna az Isten ostora s talán a föld is megnyílt volna alattunk, ha a részvét, könyörület és szeretet nem ellensúlyozta volna bűneinket. A szeretet mentette meg a világot és rendületlenül konfessiója hitemnek, hogy míg e hármast erény gyökerének egyetlen szála meglesz az emberi szívből, nem lesz teljesen sötét e földi élet sohasem...

A szeretet olyan, mint a nap, szükség van arra mindig és mindenkor... Különösen szükségük van arra a szenvedőknek, éhezőknek és a sors vihara által megtépett lelkeknek, kiknek igazi siralomvölgye a föld s csillagtalan éjszakákon hulajtják könnyeiket... Szükség van a cselekvő, a részvétből fakadó, könyörülő szeretetre, nehogy leroskadva a fájdalom terhe és éhség rettentő hatalma alatt, megátkozzák az órát, melyben nyomorra és éhségre születtek.

Szegények mindig lesznek köztetek! mondja a világ Megváltója... Az isteni jóslat bevált, mert tenger gyűlése össze most is a könyökből és millió embernek lelke hasonló a

letarolt mezőhöz, melyen nem nyílik az életboldogságnak egyetlen fűszála sem... A sorscsapások, a betegség, a fekete nyomor ma is pusztítja az embereket s ha nem sietne segítségükre a szeretet, lépten-nyomon látnánk az emberiség nagy felének kínos vergődését.

Ennek a szeretetnek nevében fordulok a tél közeledtére Debreczen sz. kir. város nagy közönségéhez... Teszem ezt hittel, reménnyel és bizalommal... Teszem ezt most, midőn meg akarjuk nyitni a szent ünnepek előtt a szegények és éhezők ments-várát: a *népkonyhát*. Esdve, kérve-kérem a nemes sziveket, hogy támogassák nagy munkájában, az ember-szeretet fenséges nevében a *nemes város tanácsát, a népkonyhát vezető jótékony nőegyletet*...

Nem a munkátlanok, nem a dologkerülők életét akarjuk mi megkönnyíteni a népkonyhával, hanem az igazi szegényeken könnyíteni. Azokon a becsületes szegényeken, azokon az árvákon és vagyontalan iskolás gyermekeken, kik résztvevő szeretetünket hála-könyveiken kívül becsületességük által hálálják meg. Az igazi nyomort, a sorscsapások által sebzett szív fájdalmát akarjuk mi gyógyítani s a tél zord hidegében meleg ételt adni az arra érdemes szegénynek.

Debreczen sz. kir. város nagy közönsége sohasem zárta el szívét a szegények elől... Védelmébe vette mindenkor a szegényt, szerencsétlent és a sors által ostromozott embert... A debreczeni közönség szívében most is van szeretet... Ennek a boldogító, édes érzésnek nevében fordulok városunk tisztelt közönségéhez esdő szavaimmal. Ha a szavaim gyöngék, appellálok a szegények hála-könyveire és imádságukra, mely áldást hoz az égből az adakozókra.

Adjunk, adakozzunk a népkonyha javára pénzt és élelmi-szert, kinek mi könnyebb... Adományokat a népkonyha javára átvesz *Szücs Kálmán*, nőegyleti pénztáros ur.

Koncz Ákos,
nőegyleti titkár.

Városok rendezése és kultur-politikánk.

A nemzet történetírója feljegyezte, hogy az itt megtelepedett ősi magyar népnek nem volt érzéke a város iránt. Nem szerették a várost, kényelmetlenül érezték magukat annak falai között, az ő elemük a pusztá volt, a végtelenben elterülő zöld róna, melyben lábás jóságukat nevelve szabadon száguldhattak.

Ez az idegenkedés a városi élettől kényszerítette Árpád-házbeli királyainkat arra, hogy külföldieket telepítsenek oly kötelezettséggel, hogy városokat építsenek, azt védő bástyákkal foglalják körül, azokon belül pedig folytassák azokat a mesterségeket, melyeket ősi otthonukban gyakoroltak. A telepítésnek természetes következménye volt, hogy a települők széles alapon önkormányzati jogot nyertek, annak oltalma alatt nemcsak saját anyanyelvüket és szokásaikat tartották meg, de még ahhoz is volt joguk, hogy a magyar embert eltilthatták attól, hogy a városukban letelepülhessen, házat építsen. Ezt a jogukat ki is használták és így nem csodálkozhatunk, hogy városaink polgársága a legujabb korig német volt és hogy a magyar elem megmaradt a mezővárosok, falvak és puszták alacsony házai között, hogy ősei szokásait követve, a mezőgazdaság tisztaságát őrizzék.

Ma már megváltozott a helyzet. A városok lebontották körfalaikat és a vidék népfölöslege beléjük tódul, hogy ott munkát és megélhetést találjon.

Ennek az áramlatnak kell tulajdonítanunk, hogy ma már idegen telepítés nélkül is a magyar faj képességet mutat saját erejéből is szélesen eláradó falvait városokká kifejlesztetni s azokban a városi élet összes kényelmei berendezéseit fokozatosan meghonosítani.

Ennek a kialakulásnak munkáját fölötté megkönnyíti, hogy ezeket a kibontakozó városokat nem korlátozzák sem a város fejlődését fojtogató várfalak, sem a középkor szellemének lehelletét őriző zug utcák. A magyar jellem nyíltságának megfelelő széles, egyenes utcaszorok alkalmasak arra, hogy azokból a város tengelyét képező sugárutakat alkossunk; a vásárterek, melyeken a kirakóvásárt tartják, már is kialakuló főterek, melyeken díszes formákban sorakozik egymás mellett a templom, a városháza, az iskola a helyi takarékpénztár, a szálló és a kaszinó. A városnak már is városi jelleget ad az aszfaltjáró és a villanyvilágítás, vízvezetékét pótolja az ártézi kut, mely hódító útján mind egyre jobban terjed el az alföldön.

De nemcsak a város szépül, nemcsak a boltkirakatok sora élénkíti a várost, hanem annak társadalma is művelődésnek indul. A régi

élet kopogó csizmás cziviseivel eltűnőben van, a legkisebb város étkezője már városi jelleget ölt, abban el-elémul az ősi duhajkodás. A civilizáció folytatja hódító útját. Az ár által elsodort kódarab, a vele együtt sodort közetek között csi-zolódik, kerekké lesz; így veszíti el szögletességét lassan-lassan a város népe, vendéglőiben, kávéházaiban a sima aszfalton nem lehet többé helye az izléstelenségnek. Majdnem minden városnak van már lapja s a tejárus asszony az álmoskönyv helyett már a krajczáros ujságot olvassa, midőn szekerével az utcán végig döcög. Valóban elmondhatjuk, hogy már mi is, kik a mult század második felének vagyunk szülöttei, szintén elmaradottnak érezzük magunkat, ha visszagondolunk, mily bagariaszagu volt a városi élet csak negyven év előtt és mily előkelőnek indul ma az új renaissance kor-szakában.

Csak hogy vontatottan, csak hogy lassan halad ez a fejlődés mégis. Városainknak gyorsabb tempóban kelleve fejlődniök, mert városainkra a nemzetnek szüksége van. Nincs civilizáció, nincs haladás a városi élet fejlődése nélkül. Város ad otthont a társadalmi közéletnek, a tudományoknak, a művészeteknek, a műveltségnek, az izlésnek. Iparélet, nemzeti kereskedelem nem fejlődhetnek nemzeti szellem által áthatott város nélkül.

A város még mindig terjengősen lapul el óriás belterületén. A házak homlokzata rendszeresen keskeny, felcsucsosodó tűzfalával szorult. Annál mélyebb az udvar, mely az urbéri házhelyek méreteivel hosszú szalagként húzódik befelé és magába foglalja a kamrát, az istállót, a keresztbe épített pajtát, azontul pedig a zöldséges kert és a gyümölcsös nyulik el. Ha a tulajdonos építkezni akar, kelletlenül is kénytelen az udvaron építkezni, lakóháza alakítja tehát az istállót, a pajtát, de nem jut eszébe utcai homlozatát kihasítani, kiépíteni, arra emeletet rakni; mert már uri gögje nem engedné meg, hogy vele egy házban, egy földalatt lábatlankodjék a „lakó”. A házon belül látjuk az átmenet korszakát megrögzítve. A régi becsületes mázas talak és tányérok mellett, melyek oly gazdagok a magyar művészet motívumaival, már ott éktelenkedik a cseh porcellán izléstelen tarkaságban. Benn a régi iratládát, nehéz pohárszéket már felváltotta a furniros fényezett puha faszekrény. Vásári munka, reped az és pattog. A régi abaposztót és a kamukavásznat a bécsi rongy váltotta fel, melyen szerencsésen adott tul a szemérmetlen külföldi házaló. A szoba festve van már, de a padló még rendszeren vert anyag. A társadalmi életen is még mindig megérzik az ősi kor. A kocsmái élet hangossága még elárulja, hogy odabenn szivar és fekete kávé mellett a kártyát forgatja a czivis, akinek már terhére van az ekeszarva, de szellemi élvezetekre még képtelen. A vándorszínészet is nem a magyar költészet remekét hordja széjjel, hanem a francia feslett muzsa érzékiségeit. Ha végig haladunk a főutcán, az emeletes házak között a gyalogjáró aszfaltján bármely oldalutczába bepillantva, még ott látjuk a város szemetjét, megnevezhetlen szennyét, rokkant viskóit, ősi állapotban leledző népét.

Ennek a lassu átalakulásnak, mondjuk úgy, hogy lassu fejlődésnek szeretnénk erősebb lökést adni. Tudjuk, hogy nem utánozhatjuk Amerikát, ahol előbb hasítják ki az utcát, parcellázzák a házhelyeket, kijelölik a középítkezések területét, elvégzik a csatornázást, lerakják a vízvezeték csöveit, a gáz- és villanyvezetékét, kikövezik az utcát, elkészítik a gyalogjárót — és csak azután engedik a területre beözönlöni a magánvállalkozást, hogy építkezését az előírt formák szerint elkezdje.

De ha nem is dolgozhatunk ily nagy arányokban, a város igazgatásának mégis meg kell határozni a város belterületét, melyet szabályozott utcaszoróival modern várossá kell fejleszteni, melyen belül érvényesíteni akarja a higiénikus és kényelmi berendezéseket, a csatornázást, a vízvezetékét, a villanyhuzalt és a kövezett utcát. El kell rendelnie, hogy ezen a területen belül csakis a szabályozott utcavonalban, csakis emeletesen, csakis tűzfalal, csakis egymáshoz tapadó határfalakkal, benső közök mellőzésével szabad építeni és az építkezésnek szigoruan ragaszkodnia kell nem az építészeti styl, hanem a szobák magassága szerint az előírt normákhoz.

Nem kívánunk ezen az építkezés rendjét szabályozó intézkedéseknél túlzásba menni. Jól tudjuk, hogy el nem rendelhető a márványlépcső, a keramitkövezet, fürdőszoba, faragott kőből emelt párkányzat, de eltiltható a fonott kémény, a nem nyitható ablak, a bubos kemence, az agyagpadló, a nyitott tűzhely s a kávékút.

Egy ilyen építészeti rendszeti szabályzattal azonban csak fél munkát végeznénk, mert vagy papíron maradna ez a rendelkezés, mint sok más üdvös elhatározás, vagy pedig, ami ennél is rosszabb, kisajátítanók a magyar elem fölött a ház földelét s az idegenek beköltözését mozdítanók elő és ami saját vérünket vagy földönfutóvá tennők, vagy a pusztá tanyai életébe szorítanók ki. Nem kérünk többet, csak annyit, hogy akkor, midőn a város társadalma már kinőtt a paraszt ködmenből, annak polgári ruházatát adjunk, mert ha anélkül vetkőztetnők ki ruházatából, akkor az

orvosszerrel ölnők meg a gyógyulásra alkalmas organizmust. Ha a város-élet regenerációjának eszközeit akarjuk megteremteni, akkor először is az érvényben levő törvényt kell megváltoztatni. Valóban érthetlen, hogy 1870 óta, midőn az első községi törvény meghozatott, a törvényhozás többé figyelmet nem fordított a városi élet fejlődésére. Képtelenség, hogy a rendezett tanácsu város egészen a községi törvény rendelkezése alatt áll és mindenben az alispán és a törvényhatósági közgyűlés gyámkodó hatalmát szenved. Avagy nem vetette-e vissza a városok kialakulását az a rendelkezés, mely a mezővárosokat egyszerűen eltörölte és azokat a községek közé sorozta?

A város társadalmi élete más mint a községé. A városi igazgatásnak sokkal finomabb idegszála van, mint a járási igazgatásnak. A vármegyének, a járásnak községei vannak és lakossága van, de nincs társadalmi, melyben bár megosztott munkakörben, az egyes szervek kölcsönös egymásra való hatásukban az egyiket ért hátrányt az egész szervezet megérzi.

A megalkotandó törvényben szélesebb alapon kell kialakítani a város önrendelkezési jogát. A város, ha fejlődni akar, vagy akit körülvesznek tanítókkal, mesterekkel: abból önálló ember nem fog fejlődni soha. Így van ez e társadalmi organizmusokkal is. Aki megszokta, hogy járszalagon vezessék, elszédül, ha észreveszi, hogy kötelékét levágták. A vármegyei önkormányzó testület sohasem képes egy rendezett tanácsu város szellemébe annyira behatni, hogy annak munkásságát irányítsa. A törvényhatósági városok társadalmi igazgatása is tapintatos vezetést igényel, igen sokszor semmisen látszó kis kérdések is izgalomba hozzák a város társadalmát.

Azért a várost a szabad cselekvésben bénító felügyelet helyett inkább tartjuk helyénvalónak a serkentő, a buzdító felügyeletet, mely a városnak eszméket ad, és megjelöli utját az eszmék megvalósulásának. Az országos igazgatásnak széles mezősségen kell hozzá látni a városok városi fejlesztésének munkájához. Előttünk állanak a közegészségügyi követelmények, a csatornázás és a vízvezeték; a közforgalmi igények kövezett utat és gyalogjárót követelnek a rendészeti igények pedig világitást, szervezett tűzrendőrséget, a társadalmi igények színházat, kaszinót, közművelődési intézményeket, nyilvános sétatereteket és kerteket. E mellett számolni kell a város végleges szabályozási tervének elkészítésével. Ötletszerűleg nem lehet várost építeni. Meg kell állapítani a város belterületét, annak fő- és mellékutcáit, és azt a szabályt, hogy mely utcában mily házak, mily magasra építhetők.

Nagy feladat vár a városra gazdasági élete kialakításában is, mert jövedelmi forrásaink mélyítése nélkül a városok a hozzájuk fűzött követelményeknek megfelelni nem tudnak. A város ne akarjon csak adminisztrálni, hanem tanuljon meg gazdálkodni is. Tanulja meg, hogy azok a gazdasági üzemágak, melyek a városnak ivóvizet, világitó anyagot, közlekedési eszközöket, beszerzési piacokat biztosítanak, melyek a köztisztaság érdekében vannak és a közegészségügyet szolgálják, mint a vágóhidak, közfürdők, szemétkihordás, nem arra való, hogy azokra a magánvállalkozás irányítsa polypcsápjait, mert a magánvállalkozás maga hasznára dolgozik, és nem törődik sem a város, sem a közönség érdekével. Közös érdeke csak két tényezőnek lehet, s ez a város és annak lakossága.

De a város, mely teherképen századok mulasztásait vette át és egy emberöltőn belül akarja pótolni a mulasztásokat, nem képes berendezéseit a saját meglévő anyagi erejéből fedezni. Azért, amiért az apák századokon keresztül aludtak, több generációnak kell munkálkodnia virrasztani. A városnak olcsó pénzre van szüksége, amelyből nemcsak középítmenyek létesíthetők, de mely a magánépítésnek is lendületet ad és annak gyors tempóban haladását biztosítja. A városnak akkor, midőn kiköti a városias alkatu házak építését, ezt nem rendőrkapitányi beavatkozással érheti el, hanem oly reális alapokon nyugvó pénzforrások megnyitása által, melyek a nyújtott segély fejében magát az objektumot elnyeléssel nem fenyegetik.

Nem zárkozhatunk el annak sürgetésétől, hogy a városok célutadatos fejlesztése céljából a belügyi kormányzat a műszaki tudás minden ágazatával fölszerelt városfejlesztő osztályt létesítsen, mely a város vezetőinek mindenben a kellő tájékoztatást megadja. Ennek az osztálynak kiegészítését képezné egy állandó városi muzeum vagy kiállítás, melyben a szemlélő „ad oculos“ látná, hogy a város fejlesztése érdekében mi az, ami kell és ami kell, az hogyan kell. Ily intézmények létesítése által nem gazdálkodnának kalandos vállalkozók a város érdekein, nem kellene a városoknak a saját kárukon tanulniok és nem kellene ma lebon-tanunk azt, amit tagnap építettünk.

Belügyminiszterünk ígéretet tett, hogy a városok rendezésével foglalkozni fog. Az itt felvetett eszmék a városok rendezésének kérdésével oly összefüggésben vannak, hogy azok nélkül a városok reformját

elképzelni sem tudjuk. Idejét látjuk, hogy az annyit tanácskozott városok polgármesterei jó előre álljanak elő ideáikkal s ne várjanak befejezett dolgokra.

Nagykölcson és beruházás.

Irta: Oberon.

Debreczen sz. kir. város haladása, emelkedése az utolsó harmincz év alatt szembeszökő. Századok mulasztását pótolta az újabb nemzedék, mely a haladás zászlajára irt eszméket megértette. Ez a nemzedék dolgozott, fáradt és a legtöbb esetben áldozatokat hozott a haladás érdekében, míg a város vezetői eszes fővel és jövőbe néző szemekkel munkálták a lakosság javát.

A haladás örök törvény, melynek hatalma alól nem vonhantja el magát sem az egyén, sem a város. Mert ha nem halad, stagnál, a nyugalom pedig, vagy jobban mondva: veszteglés, a pusztulás előjele. Ez a tudat indította a város modern szellemű vezetőit a fejlődés, haladás örök törvényének követésére és — bár nem egyszer — nagy áldozatokra kérték a város polgárságát, tudták, hogy alkotni csakis a polgárság áldozatkészségével és dús anyagi eszközökkel lehet.

A haladás fokozatos, öröndetes útján azonban újabb szükségek merültek fel és a városi tanács már régen foglalkozott egy felveendő kölcsön eszméjével. Éveken át, kutató szemekkel fürkészte a szükségleteket, mérlegelt, számított, számot vetett az évek gazdasági termékeivel, pénzügyi eredményeivel és csak azután állott a nagy nyilvánosság elé friss eszméivel. De most is csak a legszükségesebb alkotásokat javasolta a közgyűlésnek, melynek tagjai megszavazták a tizenhét millió koronás kölcsön felvételét.

A közgyűlés a felveendő kölcsön hovaforrásáról is gondoskodott bölcsen és okos körültekintéssel. Első sorban konvertálja eddigi kölcsöneit 9.756,985 korona összegben. A megmaradó részt részint az azonnal megállapítandó szükségletek fedezésére fordítja, sőt már fordította, részben újabb közgyűlési határozatok meghozása után használja fel. Előbb megalkotja a feltétlenül szükséges dolgokat és csak azután azokat, melyeknek felépítése, megalkotása bár elsőrangú, de némi halasztást tűrő tervezet.

A felekezeteknek adandó iskolai segély 739,000 koronát tesz ki. Ne sajnálja ezen összeget senki az egyházaktól és kulturától, mert ez az emberek lelki műveltségében dús kamatokat ad.

Az ispotálylapon emelendő szegényházakra fordítandó 190,000 korona az élet küzdelmeiben leroskadt embereknek lesz igazi mentsvára.

A debreczen-pallag-nyiri vasúthoz adandó hozzájárulás 200,000 koronája gazdasági érdekeinkre lesz jótékony kihatással.

A csapatkórház felépítésére szánt 160,000 korona régen tett ígéretünk beváltása.

A női klinika és bábaképző kibővítésére fordítandó 280,000 korona az egészségügyi fontos érdek védelme.

A siketnéma iskolára megszavazott 20,000 korona az emberiség legszerencsétlenebbjeinek gondozására lesz alkalmas.

Városi szegényházunkban ezentúl több boldogtalanul helyezhetünk el a 40,000 korona befizetés felhasználásával.

A gazdasági ismétlő iskola hivatása érdemes gazdaközönséget nevelni, éppen azért nyugodt lélekkel fordíthatunk ezen üdvös cél elérésére 100,000 koronát.

Ezen létesítéseket a közgyűlés már meg is szavazta és az alapvető munkák megkezdődtek és folynak serényen.

A következő **alkotások** csakis újabb közgyűlési határozatok után lesznek megvalósítva:

Az általános csatornázás és vízvezeték 2.700,000 korona összeggel. Mindkettőre szükségünk van közegészségügyi nézőpontokból. Nézzünk szét a temetőnkben és meggyőződünk, hogy az a sok sírhalom visszavezethető közegészségügyünk tarthatatlan állapotára. Nagy áldozatot kíván a két mű, de ennek érteke mégis kisebb, mint azon áldozatok, kik a rossz levegő és rossz víz folytán halnak el olvasatlanul.

Utcaink kövezése is sok kívánni valót hagy hátra. Épen azért senki sem sokalhatja az ezen célra fordítandó 450,000 koronát.

A katona beszállásolás rendezésére szánt 60,000 korona nagy tehertől és sok kellemetlenségtől fogja megmenteni a polgárságot, mert ők tudják legjobban, hogy mily sok kárt okozott eddig ezen kérdés rendezetlen volta.

A felveendő kölcsönből 500,000 korona **városház-építésre** van szánva. Valljuk meg, hogy erre nagy szükségünk van. **Debreczent** megilleti egy díszes székház, de ettől eltekintve mindenki láthatja, hogy közigazgatásunk szerte van szórva bérelt épületekben. A hivatali helyiségek szűkek, a közönség egy ügyben kénytelen ide-oda szaladgálni, közgyűlési termünk nem terem, hanem izzasztó kemence télen-nyáron egyaránt.

Debreczen az északkeleti alföld irodalmi központja, de irodalmi és művészeti életének nincs egy otthona, hanem hol itt, hol amott talál vendégszerető hajlékra. Ennek építéséhez valószínűleg az állam is hozzájárul, épen azért meg kell ragadni az alkalmat a **kulturpalota** felépítésére, még pedig a város központjában.

A halottak birodalmának, ennek a néma köztársaságnak rendezésére is itt az idő, valamint a **kórház kibővítése** is észszerű terv már csak azért is, mert a legnagyobb valószínűség szerint a **harmadik egyetemet** az a város kapja meg, melynek legnagyobb és legmodernebbül berendezett kórháza lesz.

Iparunk istápolása, az ipari pályára készülő ifjak kiképzésére révén köteleességünk és épen azért az ezen célra szánt 150,000 korona összeg jól elhelyezett tőke lesz.

Mindezen alkotások végleges megvalósítása esetén **Debreczen** város beilleszkedik a modern városok közé. Igyekeznie kell azonban a legnagyobb gondossággal emelni jövedelmének összegeit nem polgárainak pótlásával való megterhelésével, hanem eddig nem eléggé kihasználtságának okos forgatásával. Első sorban hasznosítsa a Hortobágyot, melynek földjében van az az erő, mely egyedül alkalmas arra, hogy a házipénztárnak dus jövedelmet hozzon a jövőben. Ha sikerül ezen kérdésnek rendezése, egy megújított élet lesz városunkban. Bátran tehát előre az erővel, az észszel, a jóakarattal és tudással és a siker nem marad el. Gáncs vagy kétes értékű dicséret senkit se állítson meg a város üdvét célzó munkában, mert csak a vállvetett, egymást megértő törekvésnek lehet áldásos eredménye.

A cigányokról.

Irta: **Koncz Ákos.**

A belügyminiszteriumban évek óta foglalkoznak a cigány kérdés megoldásának módozataival. Anket is volt már ez ügyben összehívva, ahol sok életrevaló eszmét vetettek fel azok, akik a közigazgatás keretében bőséges tapasztalatokat szereztek a vándorló, sátoros cigányok felől. És bár égető ezen kérdés megoldása és bár évek óta foglalkoznak a sátoros cigányok megrendszabályozásával, mégsem haladunk előre, marad minden a régiben és engedjük garázdálkodni Faraó ivadékaik.

Nap-nap mellett közlik a lapok a betöréseket, utonállásokat és gyilkosságokat, melyeket elkövetnek a sátoros cigányok. Ki tudná megmondani, hogy mennyi bűn terheli ezeknek a műveletlen embereknek a lelkét? Lopásból, rablásból, betörésből, gyilkolásból él nagy részük, nem alkalmazkodik semmiféle rendhez, nem ismeri a törvényt, nomádok módjára bolyong, durva a lelke, még a nézése is kegyetlen. Adót nem fizet, a közterhekhez nem járul, se vallása, se hazája. Szellős sátorokból lesi a prédát, erkölcsi érzéke nincs, nem dolgozik, csak rablott, lopott holmiból él. Kijátsza a törvényt, megveti a jogrendet, veszélyezteti a közbiztonságot, faluról-falura kóborog — ez a sátoros cigány.

Az idén különösen garázdálkodtak országszerte. Raboltak, öltek, kegyetlenül gyilkoltak hol itt, hol amott. Garázdálkodásuk csak addig szünetel, míg a kormos banda egyik-másik feje nehéz börtönben símlődik. De még akkor sem, mert a becsukottak helyét mások veszik át és folytatják gázságaikat. Ravasz, furfangos nép lévén, ezer meg ezer büntetést marad titokban és sokszor megtörténik, hogy évek múlva derül ki, hogy egyik-másik kegyetlenül végrehajtott gyilkosságnak végrehajtói a sátorok alól kerültek ki.

Nem tudom elképzelni, hogy ez a hatalmas magyar állam ne tudna törvényadta hatalma alá hatjani néhány tizezernyi vad népet. Csak akarat, bátorság, erő és okos körültekintés kell megfélekezésükre. Nem állítjuk

mi azt, hogy egyszerre sikerülni fog ennek keresztülvitele, de a rendelkezésünkre álló eszközökkel képesek leszünk ezt a néhány ezer embert a jogrendhez szoktatni.

Sok, nagyon sok eszmét hallottunk és sok jobbnál jobb javaslatot olvastunk a cigányügy rendezéséről. A napokban is jelent meg egy kis füzetke, mely sok üdvös dolgot tartalmaz. És ennek daczára semmit sem teszünk, a kérdés megoldása nem halad előre. Ha egy-egy karaván borzalmas tettéről hallunk, a lapok hangzatos szavakkal írják le az elkövetett büntetést, a bűnösök kitudódnak, egy-két évi börtönt, vagy fegyházat kapnak, ennyiből áll az egész. De azzal, hogy ennek a szilaj, vad, erkölcstelen és hazátlan népnek lelkét megmentsük, nem törődünk, pedig nem szabad elhinnünk, hogy idők multával szép szóval, vagy kényszereszközökkel be ne illeszthetnénk őket a törvény korlátaiba, a jogrendbe, becsületes és munkás életbe.

A kormány és közigazgatás feladata ezen kérdés rendezése. E két tényező megfélekezheti e veszedelmes bandát. Erejével, hatalmával, a helyes bánásmóddal, ha kell, a törvény kérlelhetetlen szigorúságával. Mert nincs joga senkinek a törvény hatalmát kijátszani, azzal szembe szállni és aki az állam, társadalom és erkölcs törvényeihez nem alkalmazkodik, azt kényszeríteni kell arra, hogy meghajolják a hatalom, tekintély és közsükséglet előtt.

Első sorban is össze kell írni a legpontosabban a sátoros cigányokat, mert meg vagyok győződve, hogy a róluk összeállított statisztika nem felel meg a valóságnak. Majdnem lehetetlenség ezeket az örök bolygókat összeírni, és mivel minden hatóságtól félnék, nem is mondják meg az igazat családi állapotukról. Egy napon kellene tehát az egész országban eszközölni összeírásukat, talán ily módon megkapnánk hiteles számukat.

Másodsorban meg kellene a sátoros cigányoknak tiltani a ló- és szekértartást. Mindjárt nem mozognának olyan szabadon és gáztettek elkövetése után nem menekülhetnének olyan szaporán. Igaz, hogy ez a rendelkezés az emberi szabadságot korlátozná, de elvégre is kivételes intézkedés is jogosult ott, hol a szabadság a rendet veszélyezteti és az emberek életére tör.

Az elvett ló és szekér elárvereztetnék, a befolyó pénzt azonban a sátoros cigány megkapná tetszés szerinti használatra, mint jogos tulajdonát azon kikötéssel azonban, hogy azon a pénzen vándorlás céljából szekeret és lovat nem vásárolhat. Mivel pedig valószínű, hogy ismét beszerezne vándorlásának eszközeit, ily esetben ismét elvonná tőlük ezeket a közigazgatási hatóság, elárverezné és a befolyó pénzt az ő javukra egy pénztárba helyezné. Lassan menne ez a leszerelés, de végre is a folytonos zaklatás azt eredményezné, hogy lelohadna kóborlási kedvük és szenvedélyük.

Ezzel egyidejűleg, vagy előbb, ki kellene puhatolni a cigányok születési helyét és velük szemben ott a kényszer telepítést alkalmazni. Így aztán minden falunak, községnek, városnak lenne néhány cigánya. Kezdetben természetesen az illető községeknek kellene felőlük gondoskodni, megélhetésüket valahogyan, vagy községi adomány útján, vagy napszámba állításai biztosítani, egy kis házhelyet és építőanyagot adni, egyszóval a civilizáció útját egyengetni. Kezdetben talán egyik-másik községre nagy terhet róna ez az atyai gondoskodás, de a gyakorlati haszna meg volna, mert ha nem is azonnal, de idővel földhöz ragasztaná a vándorló cigányokat. Azért volna szükséges a cigányokat szülőhelyükön letelepíteni, mert illetőségük kinyomozása tengersok dolgot adna a közigazgatásnak. Amely város vagy község határában vagy területén született a vándor cigány, az lenne állandó lakóhelye.

Az így letelepített cigányokat szoros felügyelet venné körül minden oldalról. Míg hozzá nem szoknának a rendhez, nem volna szabad nekik bejelentés nélkül távozni lakóhelyükről. Kötelesek volnának gyermekeiket iskolába járattatni és ha ők nem akarnák, ugy a község gondoskodnék arról, hogy gyermekeik később valamelyes ipari oktatást nyernének. Amelyik letelepített cigány család például két éven át becsületesen viselné magát és nem zavarná meg a rendet, azt az állam pénzadománnyal jutalmazná meg. Ezen eljárással hozzá lehetne őket szoktatni az egy helyben lakáshoz, ha pedig telepétől elszöknék, mindannyiszor visszavitetné a hatóság és megbüntetné kóborlási szándékáért.

Mivel pedig az államhatalomnak jogában áll a közveszélyes elemeket a törvényes eszközökkel megfélekezni és ha szükséges, kivételes rendszabályok életbeléptetéséről is gondoskodni, azok ellenében, kik a nomád élet sanyaruságaitól kényszerítve, vagy gonosz erkölceiket követve a törvényes rendet utonállás, tolvajlás, rablás és gyilkossággal zavarnák — statáriumot hirdetne egy bizonyos időre. Még a cigánynak is feltett kincse az élete és ha látná, hogy elkövetett gáztetteiért nem egy-két évi meleg fogságot és tűrhető ellátást kap, hanem akasztófát, bizonyára jobban meggondolná a gázságok elkövetését.

orvossal ölnök meg a gyógyulásra alkalmas organizmust. Ha a város-élet regenerációjának eszközeit akarjuk megteremteni, akkor először is az érvényben levő törvényt kell megváltoztatni. Valóban érthetetlen, hogy 1870 óta, midőn az első községi törvény meghozatott, a törvényhozás többé figyelmet nem fordított a városi élet fejlődésére. Képtelenség, hogy a rendezett tanácsú város egészen a községi törvény rendelkezése alatt áll és mindenben az alispán és a törvényhatósági közgyűlés gyám-kodó hatalmát szenved. Avagy nem vetette-e vissza a városok kialakulását az a rendelkezés, mely a mezővárosokat egyszerűen eltörölte és azokat a községek közé sorozta?

A város társadalmi élete más mint a községé. A városi igazgatásnak sokkal finomabb idegszájai vannak, mint a járási igazgatásnak. A vármegyének, a járásnak községei vannak és lakossága van, de nincs társadalma, melyben bár megosztott munkakörben, az egyes szervek kölcsönös egymásra való hatásukban az egyiket ért hátrányt az egész szervezet megérzi.

A megalkotandó törvényben szélesebb alapon kell kialakítani a város önrendelkezési jogát. A város, ha fejlődni akar, vagy akit körülvesznek tanítókkal, mesterekkel: abból önálló ember nem fog fejlődni soha. Így van ez e társadalmi organizmusokkal is. Aki megszokta, hogy járszalagon vezessék, elszedül, ha észreveszi, hogy kötelékét levágták. A vármegyei önkormányzó testület sohasem képes egy rendezett tanácsú város szellemébe annyira behatni, hogy annak munkásságát irányítsa. A törvényhatósági városok társadalmi igazgatása is tapintatos vezetést igényel, igen sokszor semmisnek látszó kis kérdések is izgalomba hozzák a város társadalmát.

Azért a várost a szabad cselekvésben bénító felügyelet helyett inkább tartjuk helyénvalónak a serkentő, a buzdító felügyeletet, mely a városnak eszméket ad, és megjelöli utját az eszmék megvalósulásának. Az országos igazgatásnak széles mezősségen kell hozzá látni a városok várossá fejlesztésének munkájához. Előttünk állanak a közegészségügyi követelmények, a csatornázás és a vízvezeték; a közforgalmi igények kövezett utat és gyalogjárót követelnek a rendészeti igények pedig világitást, szervezett tűzrendőrséget, a társadalmi igények színházat, kaszinót, közművelődési intézményeket, nyilvános sétatereteket és kerteket. E mellett számolni kell a város végleges szabályozási tervének elkészítésével. Ötletszerűleg nem lehet várost építeni. Meg kell állapítani a város belterületét, annak fő- és mellékutcait, és azt a szabályt, hogy mely utcában mily házak, mily magasra építhetők.

Nagy feladat vár a városra gazdasági élete kialakításában is, mert jövedelmi forrásaink mélyítése nélkül a városok a hozzájuk fűzött követelményeknek megfelelni nem tudnak. A város ne akarjon csak adminisztrálni, hanem tanuljon meg gazdálkodni is. Tanulja meg, hogy azok a gazdasági üzemágak, melyek a városnak ivóvizet, világitó anyagot, közlekedési eszközöket, beszerzési piacokat biztosítanak, melyek a köztisztaság érdekében vannak és a közegészségügyet szolgálják, mint a vágóhidak, közfürdők, szemétkihordás, nem arra valók, hogy azokra a magánvállalkozás irányítsa polypcsápjait, mert a magánvállalkozás a maga hasznára dolgozik, és nem törődik sem a város, sem a közönség érdekével. Közös érdeke csak két tényezőnek lehet, s ez a város és annak lakossága.

De a város, mely teherképen századok mulasztásait vette át és egy emberöltőn belül akarja pótolni a mulasztásokat, nem képes berendezéseit a saját meglévő anyagi erejéből fedezni. Azért, amiért az apák századokon keresztül aludtak, több generációnak kell munkálkodva virasztani. A városnak olcsó pénzre van szüksége, amelyből nemcsak középítmenyek létesíthetők, de mely a magánépítkezésnek is lendületet ad és annak gyors tempóban haladását biztosítja. A városnak akkor, midőn kiköti a városias alkatu házak építését, ezt nem rendőrkapitányi beavatkozással érheti el, hanem oly reális alapokon nyugvó pénzforrások megnyitása által, melyek a nyújtott segély fejében magát az objektumot elnyeléssel nem fenyegetik.

Nem zárkozhatunk el annak sürgetésétől, hogy a városok célutadatos fejlesztése céljából a belügyi kormányzat a műszaki tudás minden ágazatával fölszerelt városfejlesztő osztályt létesítsen, mely a város vezetőinek mindenben a kellő tájékoztatást megadja. Ennek az osztálynak kiegészítését képezne egy állandó városi muzeum vagy kiállítás, melyben a szemlélő „ad oculos“ látná, hogy a város fejlesztése érdekében mi az, ami kell és ami kell, az hogyan kell. Ily intézmények létesítése által nem gazdálkodnának kalandos vállalkozók a város érdekein, nem kellene a városoknak a saját kárukon tanulniok és nem kellene ma lebontanunk azt, amit tagnap építettünk.

Belügyminiszterünk ígéretet tett, hogy a városok rendezésével foglalkozni fog. Az itt felvetett eszmék a városok rendezésének kérdésével oly összefüggésben vannak, hogy azok nélkül a városok reformját

elképzelni sem tudjuk. Idejét látjuk, hogy az annyira tanácskozott városok polgármesterei jó előre álljanak elő ideáikkal s ne várjanak befejezett dolgokra.

Nagykölcson és beruházás.

Irta: Oberon.

Debreczen sz. kir. város haladása, emelkedése az utolsó harmincz év alatt szembeszökő. Századok mulasztását pótolta az újabb nemzedék, mely a haladás zászlajára irt eszméket megértette. Ez a nemzedék dolgozott, fáradt és a legtöbb esetben áldozatokat hozott a haladás érdekében, míg a város vezetői eszes fővel és jövőbe néző szemekkel munkálták a lakosság javát.

A haladás örök törvény, melynek hatalma alól nem vonhantja el magát sem az egyén, sem a város. Mert ha nem halad, stagnál, a nyugalom pedig, vagy jobban mondva: veszteglés, a pusztulás előjele. Ez a tudat indította a város modern szellemű vezetőit a fejlődés, haladás örök törvényének követésére és — bár nem egyszer — nagy áldozatokra kérték a város polgárságát, tudták, hogy alkotni csakis a polgárság áldozatkészségével és dús anyagi eszközökkel lehet.

A haladás fokozatos, örvendetes útján azonban újabb szükségek merültek fel és a városi tanács már régen foglalkozott egy felveendő kölcsön eszméjével. Éveken át, kutató szemekkel fürkészte a szükségleteket, mérlegelt, számított, számot vetett az évek gazdasági termékeivel, pénzügyi eredményeivel és csak azután állott a nagy nyilvánosság elé friss eszméivel. De most is csak a legszükségesebb alkotásokat javasolta a közgyűlésnek, melynek tagjai megszavazták a tizenhét millió koronás kölcsön felvételét.

A közgyűlés a felveendő kölcsön hovaforításáról is gondoskodott bölcsen és okos körültekintéssel. Első sorban konvertálja eddigi kölcsöneit 9.756,985 korona összegben. A megmaradó részt részint az azonnal megállapítandó szükségletek fedezésére fordítja, sőt már fordította, részben újabb közgyűlési határozatok meghozása után használja fel. Előbb megalkotja a feltétlenül szükséges dolgokat és csak azután azokat, melyeknek felépítése, megalkotása bár elsőrangú, de némi halasztást tűrő tervezet.

A felekezeteknek adandó iskolai segély 739,000 koronát tesz ki. Ne sajnálja ezen összeget senki az egyháztól és kulturától, mert ez az emberek lelki műveltségében dús kamatokat ad.

Az ispotálylapon emelendő szegényházakra fordítandó 190,000 korona az élet küzdelmeiben lerokadt embereknek lesz igazi mentsvára.

A debreczen-pallag-nyiri vasúthoz adandó hozzájárulás 200,000 koronája gazdasági érdekeinkre lesz játékony kihatással.

A csapatkórház felépítésére szánt 160,000 korona régen tett ígretünk beváltása.

A női klinika és bábaképző kibővítésére fordítandó 280,000 korona az egészségügyi fontos érdek védelme.

A siketnéma iskolára megszavazott 20,000 korona az emberiség legszerencsétlenebbjeinek gondozására lesz alkalmas.

Városi szegényházunkban ezentul több boldogtalanul helyezhetünk el a 40,000 korona befizetés felhasználásával.

A gazdasági ismétlő iskola hivatása érdemes gazdaközönséget nevelni, éppen azért nyugodt lélekkel fordíthatunk ezen üdvös cél elérésére 100,000 koronát.

Ezen létesítéseket a közgyűlés már meg is szavazta és az alapvető munkák megkezdődtek és folynak serényen.

A következő **alkotások** csakis újabb közgyűlési határozatok után lesznek megvalósítva:

Az általános csatornázás és vízvezeték 2.700,000 korona összeggel. Mindkettőre szükségünk van közegészségügyi nézőpontokból. Nézzünk szét a temetőben és meggyőződünk, hogy az a sok sirhalom visszavezethető közegészségügyünk tarthatatlan állapotára. Nagy áldozatot kíván a két mű, de ennek érteke mégis kisebb, mint azon áldozatok, kik a rossz levegő és rossz víz folytán halnak el olvasatlanul.

Utcaink kövezése is sok kívánni valót hagy hátra. Epen azért senki sem sokalhatja az ezen célra fordítandó 450,000 koronát.

A *katona beszállásolás* rendezésére szánt 60,000 korona nagy tehertől és sok kellemetlenségtől fogja megmenteni a polgárságot, mert ők tudják legjobban, hogy mily sok kárt okozott eddig ezen kérdés rendezetlenségén.

A felveendő kölcsönből 500,000 korona *városház-építésre* van szánva. Valljuk meg, hogy erre nagy szükségünk van. *Debreczent* megilleti egy díszes székház, de ettől eltekintve mindenki láthatja, hogy közigazgatásunk szerte van szórva bérelt épületekben. A hivatali helyiségek szűkek, a közönség egy ügyben kénytelen ide-oda szaladgálni, közgyűlési termünk nem terem, hanem izzasztó kemence télen-nyáron egyaránt.

Debreczen az északkeleti alföld irodalmi központja, de irodalmi és művészeti életének nincs egy otthona, hanem hol itt, hol amott talál vendégszerető hajlékra. Ennek építéséhez valószínűleg az állam is hozzájárul, épen azért meg kell ragadni az alkalmat a *kulturpalota* felépítésére, még pedig a város központjában.

A *halottak birodalmának*, ennek a néma köztársaságnak rendezésére is itt az idő, valamint a *kórház kibővítése* is észszerű terv már csak azért is, mert a legnagyobb valószínűség szerint a *harmadik egyetemet* az a város kapja meg, melynek legnagyobb és legmodernebbül berendezett kórháza lesz.

Iparunk istápolása, az ipari pályára készülő ifjak kiképeztetése révén köteleességünk és épen azért az ezen célra szánt 150,000 korona összeg jól elhelyezett tőke lesz.

Mindezen alkotások végleges megvalósítása esetén *Debreczen* város beilleszkedik a modern városok közé. Igyekeznie kell azonban a legnagyobb gondossággal emelni jövedelmének összegeit nem polgárainak pótdadóval való megterhelésével, hanem eddig nem eléggé kihasználta vagyonának okos forgatásával. Első sorban hasznosítsa a Hortobágyot, melynek földjében van az az erő, mely egyedül alkalmas arra, hogy a házipénztárnak dus jövedelmet hozzon a jövőben. Ha sikerül ezen kérdésnek rendezése, egy megújított élet lesz városunkban. Bátran tehát előre az erővel, az észszel, a jóakarattal és tudással és a siker nem marad el. Gáncs vagy kétes értékű dicséret senkit se állítson meg a város üdvét célzó munkában, mert csak a vállvetett, egymást megértő törekvésnek lehet áldásos eredménye.

A cigányokról.

Irta: **Koncz Ákos.**

A belügyminiszteriumban évek óta foglalkoznak a cigány kérdés megoldásának módozataival. Ankét is volt már ez ügyben összehívva, ahol sok életrevaló eszmét vetettek fel azok, akik a közigazgatás keretében bőséges tapasztalatokat szereztek a vándorló, sátoros cigányok felől. És bár égető ezen kérdés megoldása és bár évek óta foglalkoznak a sátoros cigányok megrendszabályozásával, mégsem haladunk előre, marad minden a régiben és engedjük garázdálkodni Faraó ivadékaik.

Nap-nap mellett közlik a lapok a betöréseket, utonállásokat és gyilkosságokat, melyeket elkövetnek a sátoros cigányok. Ki tudná megmondani, hogy mennyi bűn terheli ezeket a műveletlen embereknek a lelkét? Lopásból, rablásból, betörésből, gyilkolásból él nagy részük, nem alkalmazkodik semmiféle rendhez, nem ismeri a törvényt, nomádok módjára bolyong, durva a lelke, még a nézése is kegyetlen. Adót nem fizet, a közterhekhez nem járul, se vallása, se hazája. Szellős sátorokból lesi a prédát, erkölcsi érzéke nincs, nem dolgozik, csak rablott, lopott holmiból él. Kijátssa a törvényt, megveti a jogrendet, veszélyezteti a közbiztonságot, faluról-falura kóborog — ez a sátoros cigány.

Az idén különösen garázdálkodtak országszerte. Raboltak, öltek, tkegyetlenül gyilkoltak hol itt, hol amott. Garázdálkodásuk csak addig szünetel, míg a kormos banda egyik-másik feje nehéz börtönben sinlődik. De még akkor sem, mert a becsukottak helyét mások veszik át és folytatják gazságaikat. Ravasz, furfangos nép lévén, ezer meg ezer büntetést marad titokban és sokszor megtörténik, hogy évek mulva derül ki, hogy egyik-másik kegyetlenül végrehajtott gyilkosságnak végrehajtói a sátorok alól kerültek ki.

Nem tudom elképzelni, hogy ez a hatalmas magyar állam ne tudna törvényadta hatalma alá hatítani néhány tizezernyi vad népet. Csak akarát, bátorság, erő és okos körültekintés kell megfékezésükre. Nem állítjuk

mi azt, hogy egyszerre sikerülni fog ennek keresztülvitele, de a rendelkezésünkre álló eszközökkel képesek leszünk ezt a néhány ezer embert a jogrendhez szoktatni.

Sok, nagyon sok eszmét hallottunk és sok jobbnál jobb javaslatot olvastunk a cigányügy rendezéséről. A napokban is jelent meg egy kis füzetke, mely sok üdvös dolgot tartalmaz. És ennek dacára semmit sem teszünk, a kérdés megoldása nem halad előre. Ha egy-egy karaván borzalmas tetteről hallunk, a lapok hangzatos szavakkal írják le az elkövetett büntetést, a bűnösök kitudódnak, egy-két évi börtönt, vagy fegyházat kapnak, ennyiből áll az egész. De azzal, hogy ennek a szilaj, vad, erkölctelen és hazátlan népnek lelkét megmentsük, nem törődünk, pedig nem szabad elhinnünk, hogy idők multával szép szóval, vagy kényszereszközökkel be ne illeszthetnénk őket a törvény korlátaiba, a jogrendbe, becsületes és munkás életbe.

A kormány és közigazgatás feladata ezen kérdés rendezése. E két tényező megfékezheti e veszedelmes bandát. Erejével, hatalmával, a helyes bánásmóddal, ha kell, a törvény kérlelhetetlen szigorúságával. Mert nincs joga senkinek a törvény hatalmát kijátszani, azzal szembe szállni és aki az állam, társadalom és erkölcs törvényeihez nem alkalmazkodik, azt kényszeríteni kell arra, hogy meghajoljék a hatalom, tekintély és közsükséglet előtt.

Első sorban is össze kell írni a legpontosabban a sátoros cigányokat, mert meg vagyok győződve, hogy a róluk összeállított statisztika nem felel meg a valóságnak. Majdnem lehetlenség ezeket az örök bolygókat összeírni, és mivel minden hatóságtól félnek, nem is mondják meg az igazat családi állapotukról. Egy napon kellene tehát az egész országban eszközölni összeírásukat, talán ily módon megkapnánk hiteles számukat.

Másodsorban meg kellene a sátoros cigányoknak tiltani a ló- és szekértartást. Mindjárt nem mozognának olyan szabadon és gaztetteik elkövetése után nem menekülhetnének olyan szaporán. Igaz, hogy ez a rendelkezés az emberi szabadságot korlátozná, de elvégre is kivételes intézkedés is jogosult ott, hol a szabadság a rendet veszélyezteti és az emberek életére tör.

Az elvett ló és szekér elárvereztetnék, a befolyó pénzt azonban a sátoros cigány megkapná tetszés szerinti használatra, mint jogos tulajdonát azon kikötéssel azonban, hogy azon a pénzen vándorlás céljából szekeret és lovat nem vásárolhat. Mivel pedig valószínű, hogy ismét beszerezne vándorlásának eszközeit, ily esetben ismét elvenné tőlük ezeket a közigazgatási hatóság, elárverezné és a befolyó pénzt az ő javukra egy pénztárba helyezné. Lassan menne ez a leszerelés, de végre is a folytonos zaklatás azt eredményezné, hogy lelohadna kóborlási kedvük és szenvedélyük.

Ezzel egyidejűleg, vagy előbb, ki kellene puhatolni a cigányok születési helyét és velük szemben ott a kényszerletelepítést alkalmazni. Így aztán minden falunak, községnek, városnak lenne néhány cigányja. Kezdetben természetesen az illető községeknek kellene felőlük gondoskodni, megélhetésüket valahogyan, vagy községi adomány útján, vagy napszámba állítással biztosítani, egy kis házhelyet és építőanyagot adni, egyszóval a civilizáció útját egyengetni. Kezdetben talán egyik-másik községre nagy terhet róna ez az atyai gondoskodás, de a gyakorlati haszna meg volna, mert ha nem is azonnal, de idővel földhöz ragasztaná a vándorló cigányokat. Azért volna szükséges a cigányokat szülőhelyükön letelepíteni, mert illetőségük kinyomozása tengersiz dolgot adna a közigazgatásnak. Amely város vagy község határában vagy területén született a vándor cigány, az lenne állandó lakóhelye.

Az így letelepített cigányokat szoros felügyelet venné körül minden oldalról. Míg hozzá nem szoknának a rendhez, nem volna szabad nekik bejelentés nélkül távozni lakóhelyükről. Kötelesek volnának gyermekeiket iskolába járatni és ha ők nem akarnák, úgy a község gondoskodnék arról, hogy gyermekeik később valamelyes ipari oktatást nyernének. Amelyik letelepített cigány család például két éven át becsületesen viselné magát és nem zavarná meg a rendet, azt az állam pénzadománnyal jutalmazná meg. Ezen eljárással hozzá lehetne őket szoktatni az egy helyben lakáshoz, ha pedig telepétől elszöknék, mindannyiszor visszavitetné a hatóság és megbüntetné kóborlási szándékáért.

Mivel pedig az államhatalomnak jogában áll a közveszélyes elemeket a törvényes eszközökkel megfékezni és ha szükséges, kivételes rendszabályok életbeléptetéséről is gondoskodni, azok ellenében, kik a nomád élet sanyaruságaitól kényszerítve, vagy gonosz erkölcsüket követve a törvényes rendet utonállás, tolvajlás, rablás és gyilkossággal zavarnák — statáriumot hirdetne egy bizonyos időre. Még a cigányoknak is feltett kincse az élete és ha látná, hogy elkövetett gaztetteiért nem egy-két évi meleg fogságot és türhető ellátást kap, hanem akasztófát, bizonyára jobban meggondolná a gazságok elkövetését.

Mint mondani szokták: itt a tizenkettedik óra a vándor cigányok ügyének rendezésére és igazán jóltevői lesznek azok a magyar földnek, de egyszersmind ennek a szerencsétlen népnél is, kik kiragadva őket a durvaság, piszkos és a bűn mocsarából okos bánásmóddal, vagy a törvény és jogrend hatalmával bevezetik őket a társadalmi rend egészséges szervezetébe.

Hirek.

§ **Személyi hír.** Domahidy Elemér főispán hivatalos ügyben Budapestre utazott és a hét végén tér vissza székhelyére. — **Bézsler Károly** tiszteletbeli főjegyző, árvaszéki elnök és tanácsnok, szabadság idejéről hazaérkezett a múlt héten és ügyosztályának vezetését átvette.

§ **Közigazgatási bizottsági ülés.** Debreczen város közigazgatási bizottsága folyó hónap 5-én tartotta meg ülését Domahidy Elemér főispán elnöklésével. A szakelőadók bemutatták jelentésüket, melyeknek felolvasása után különböző hatáskörébe tartozó ügyeket intézett el a bizottság.

§ **A szervező bizottságból.** A szervezeti szabályzat átdolgozására kiküldött bizottság a héten befejezte megbízatását és **Domahidy Elemér** főispán elnöklésével behatóan foglalkozott a szervezeti szabályzat megjavításával. Annak idején közölni fogjuk a fontosabb módosításokat. Elnöklő főispán az utolsó ülés végén szíves szavakban emlékezett meg a bizottság szorgalmas működéséről.

— **Kinevezés.** Ó Felsege csabai **Horváth János** huszár főhadnagyot m. kir. testőrré nevezte ki.

* **Halálozás.** Sulyos csapás érte Hajdu Gyula ny. tanácsnokot, törvényhatósági bizottságunk tagját, József nevű fia hosszas szenvedés után fiatalágának legszebb korában elhunyt. A korán elköltözött ifjú temetése ma délután lesz a csapó-utcai 27. sz. háztól. Adjon az ég a gyermeküket vesztett jó szülőknek enyhületet, az elhunytak pedig csöndes pihenést.

— **Szentpály Béni dr. kérelme.** A **Klevelandban** időző **Szentpály Béni dr.** kérvényt küldött a városi tanácshoz, melyben félévi szabadságot kér a közgyűléstől. Kérelmét egy klevelandi orvos doktor bizonyítványával támogatja. A bizonyítvány szerint Szentpálnak déli éghajlatra van szüksége. A legutóbb tartott közgyűlés már nem adta meg Szentpály Béni dokornak az előbb kért szabadságot sem, hanem megkérte a polgármestert, hogy amennyiben Szentpály Béni dr. november 1-ig nem jelentkeznék szolgálatra, fizetését szüntesse be. Kovács József polgármester Szentpály Béni drt. K. Szalay Béla dr. tiszteletbeli ker. orvossal helyettesítette, ki tudásával és lelkiismeretes buzgóságával tölti be tisztjét.

— **Villamos vasut Debreczenben.** A helyi vasut elhatározta, hogy a helyi vasutat villamos üzeművé változtatja át. A tanács az erre vonatkozó beadvánnyal tegnap tartott ülésében foglalkozott és kebléből bizottságot küldött ki a tárgyalások megindítására. A bizottság tagjai: Vecsey Imre elnöklésével Magoss György, Körner Adolf, Aczél Géza és Debreczeni Jenő.

(:) **Csokonai szülőházának megvétele.** Már több ízben jeleztük, hogy Zoltai Lajos városi s. levéltárnok fáradságtalan kutatásai nyomán kiderítette, hogy Csokonai Vitéz Mihály nem a Bethlen-u. 3. sz. házban született, amely emléktáblával van megjelölve, hanem Hatvan-u. 23. sz. házban, mely a ker. és iparkamara tulajdonát képezi. A Csokonai Kör is meggyőződött erről és a közel jövőben áthelyezi az emléktáblát a Hatvan-utcai házra. A Csokonai Kör, hogy a nagy költő szülőházát az enyészettől megóvja, terjedelmes beadványt intézett a városi tanácshoz. A beadványban azt mondja a Csokonai Kör, hogy a nagy költő szülőházát vegye meg a város. A ház telke terjedelménél fogva éppen jó lenne a tervezett kulturpalota építésére, továbbá a városi muzeumot is el lehetne már most ott helyezni. Ha a város megvenné a házat, a Csokonai Kör visszadná a városnak a Bethlen-utcai házat és a vétel céljához a kör „házalapjával” 4500 koronával hozzájárulna. A tanács a beadványt sürgős tárgyalás végett kiadja a jogügyi bizottságnak, úgy, hogy a beadvány már ebben a hóban tartandó közgyűlésen tárgyalható lesz. A város helyesen járna el, ha a telket megvenné. A kamara 72,000 koronáért hajlandó eladni és ha város megveszi, egyrészt a kegyeletnek adózik, meg különben is a központban olyan telek birtokába jut, melyet esetleg később nagyon drága áron vásárolhatna meg.

(:) **A juhtartó gazdák figyelmébe.** A városi tanács a gazdasági bizottság véleményével egyezően elhatározza, hogy a Hortobágnak az Árkus folyóntuli részét az u. n. sertés földet az 1905. év január hó végeig kivételesen és minden innen a jövőre való következtetés nélkül juhlegeltetésre kiadja és pedig darabonként 20 fillér legelőbér fizetése mellett; ldimondja azonban, hogy az így felszabadított területre kizárólag csak kebrenceni lakosoknak azon juhait mehetnek, melyek a nyár folyamán ott elegendek, idegeneknek a legeltetés semmi szin alatt meg nem engedtetvén. Ezenkívül célszerűségi szempontból juhlegeltetésre engedélyeztetik még a régebben a szűz gulya legeltetésére használt föld is mintegy egy-ezer hold; erre nézve azonban kimondatik, hogy oda legfeljebb ezer

darab juh bocsátható be, és pedig azon feltétel alatt, hogy itt a legeltetés csupán a földnek javítása szempontjából engedélyeztetvén, ezen a területen a tulajdonosok juhaikat a mátai biztos által kijelölendő területen tartoznak meghálatni s egyebekben is szorosan a mátai biztos utasítása szerint eljárni. A legeltetésre kijelölt terület határait különbeni mezőrendőri kihágás terhe alatt átlépni nem szabad, s ezen tilalom megtartásáért az illető juhtartó gazdák személyesen felelőssé tétetnek és pedig azon megjegyzéssel, hogy a tilalmas területen minden egyes darab juhért 2, azaz Kettő korona büntetéspénz fog rajtuk behajthatni. Utasítatik a számvevői hivatal, hogy a hajtó czédulákat a legelőbérnek előleges befizetése mellett szokásos módon adja ki. A legelőre való behajtás csupán a hajtó czéduláknak a mátai biztos hivatalnál felmutatása után engedtetik meg.

— **A debreczeni heti állatvásárok.** A kedvező őszi időjárás visszatartotta a gazdákat, hogy állataikat a piacra hozzák. Míg a takarmányhiány félelme kísérte a gazdákat, heti vásárjaink hasonlíthatlanul nagyobb felhajtásnak örvendettek, de most már a kedvezőbb teletelési kilátások alatt a felhajtások mindig csökkennek. Juh- és sertésvásár 1904. nov. 7. Kövér sertésben a főlhajtás elég volt a helyi fogyasztás szükségleteinek a fedezésére, míg az idegen vevők a szállásokban voltak kénytelenek vásárolni. — Fizettek elsőrendű hizott sertésért 110 fil., a többi vétel 106—108 fillér között ingadozott. Szállásokban a napi ár 112—113 fil. Sovány sertésben a főlhajtás igen kicsi, az összes főlhajtott sertések elkelték. A sertésvásár igen élénk volt, elkelt 975 drb. — Juhvásár: Főlhajtottak körülbelül 3000 drb. vágó juhot. Eladatott 844 drb. Mészárosaink jó részt már fedezték a téli vágáshoz szükséges juhaikat és így az erősebb kínálat mellett is nagyrészt eladatlan maradt. — Marha- és lóvásár 1904. nov. 8. Főlhajtott 860 drb. szarvasmarha, nagyrészt vágni való növendék állat és tehén. Elkelt 330 drb. Igen jó kereslet volt fejős teheneiben. Ló felhajtás 480 drb. Eladatott 370 drb. — Lovak leginkább olcsó gazdasági lovak kerülnek forgalomba — Forgalmi korlátozás alatt áll a VI-ik állategészségügyi körzet száj- és köröm fájás miatt. Debreczen város területén egyéb forgalmi korlátozás ez idő szerint nincsen.

— **Hegedűs S. és Sándor I. előbb László Albert és Társa.** (Kossuth-utca 11., Zádor-ház.) Látványosságba menő üzletet rendezett be a **Hegedűs S. és Sándor I.** cég a Kossuth-utcai Zádor-ház földszintjén. A művészet- és tudománykedvelő ember mindazt megtalálja ezen üzletben, ami a szép érzékét, tudásvágyát betöltheti. Pazar fényvel van az üzlet berendezve, a bel- és külföldi irodalom minden jeles művei megszerezhető a könyves-polczokról. A cég nagy áldozatokat hozott, midőn lehetővé teszi mindazon irodalmi művek megszerzését, melyeket azelőtt csak hosszas utánjárás és fáradozás után szerezhettünk meg. Ugyanitt az irodalom, tudomány és művészet barátai megszerezhetik mindama műveket, melyeket a budapesti és külföldi könyvkereskedők utazói ajánlanak, készpénzért épp úgy, mint könnyen teljesíthető részletfizetések fejében. Melegen ajánljuk ezt a megbízható, intelligens céget olvasóink figyelmébe.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. B. P., helyben. Kérjük a cikkely folytatását beküldeni.

K. L., helyben. Tengerek ember van olyan, aki így beszél és amugy cselekszik. Azért tehát mi se ütődünk meg azon a szeretetlen kirohanáson. Gombostükkkel szurkálni könnyű, meggyőzően írni nehezebb. Sorait köszönjük, cikkelyét jövő számunkban felhasználjuk.

Cz. J., Jászberény. Magánlevélben feleltünk, a cikkelyt tessék beküldeni.

B. S., Jászberény. Szívesen vennénk közigazgatási tapasztalataidról valamelyes cikkelyt.

Calamus dr. Vettük, közöljük, köszönjük.

Panaszos. Névtelen levelekre nem válaszolunk s ha mégis kivéteelt teszünk e rovatban önnél, ezt tulajdonítsa annak, hogy elismerjük igazát. Egyelőre csak az illetőnek mondtuk el panaszát, de ha ez ismétlődik, forduljon bizalommal az illető ügyosztály fejéhez, ki igazságos, kemény ember és osztályánál nem tűri a felekkel való udvariatlan bánásmódot.

Kritikus. Felelős szerkesztőnket szíveskedjék hivatalában, a délutáni órák alatt meglátogatni. A küldött kéziratot addig megőrizzük.

Lám Sándor, Debreczen, Piac- és Hatvan-utca sarkán. Ajánlja gazdagon berendezett lámparaktárát u. m.: asztali lámpákat, bronz- és nickel talppal, függőlámpák, ebédlő, salon- és halószobák részére gyári árban.

Angol plaidek és takarók, svéd bőrkabátok Borsos Katánál.

Uri divat, kalap és fehérnemű üzlet Békés Lajos Debreczen, Piac-u. 44. dr. Ujfalussy-ház. Angol női bluzsokat, férfi fehérneműeket és kelen-gyékert mérték szerint a legszebb kivitelben készít.

Pongrácz Géza

papír gyáriraktárában DEBRECZEN, „Bika”-szálló mellett:

legdivatosabb dobozos levél-papírok, vízfestészeti virág- és tájkép minták, legújabb francia sportképek, dr. Schönfeld-féle olajfestékek és vásznak; angol, svéd és solingeni, zsebkések; helybeli és alkalmi képes levezőlapok egyedüli nagy választékban.

60 krajczár

egy liter legfinomabb

andracen-lanta.

Piacz-utca 12.

(Stenczinger-ház)

a papirkereskedésben.

Üzlet áthelyezés.

Tisztelt vevőink és a t. közönség szives tudomására hozzuk, hogy

könyv-, papír- és zeneműkereskedésünket

a modern igényeknek megfelelően, tetemesen megnagyobbítva, a Kossuth-utca 11. számú házba (Zádor-ház) egyenesen a czéla átalakított fényes helyiségbe helyeztük át. Ezen üzlethelyiségünk megtekintésére — mely csaknem látványosság számba megy — tisztelettel kérjük fel tisztelt vevőinket.

Kiváló tisztelettel

Hegedüs S. és Sándor I.

előbb László Albert és Társa

Debreczenben, Kossuth-utca 11. szám alatt.

A főpiaczi üzlethelyiségünk kiadó.

5-1

TELEFON 308.

MELOCCO PÉTER

TELEFON 308.

GYŐR. ~ ~ ~ BUDAPEST. ~ ~ ~ DEBRECZEN.

Képviselet: Debreczen és Hajdumegye részére: LUKÁCS VILMOSNÁL, Hatvan-utca 5.

Márványmozaiklap.
Műkő- és Czeméntárugyár.
Beton és vasbeton.
Építési vállalat.
Átereszek készítése.

Szabadalmazott géppel gyártott *kar-mantus* és *csömöszölt* Czemencesövek, Csatornázás.
Beton és Granitto Ferrazo burkoló munkák.

Lukács Vilmosnál kaphatók rendkívül olcsó áron

a JOHN-féle kéménytoldó,

mely minden kémény huzatát megjavítja, füstzaklatást megszüntet.

Felhívás.

A Debreczeni Kölcsönös-Segélyző-Egylet

mint korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet, alapszabályai értelmében

1905 január hó 1-én nyitja meg a **XXII-ik** évtársulatot.

A szövetkezet célja, hogy tagjainak olcsó és a heti befizetésekkel könnyen törleszhető kölcsönöket nyújtson, továbbá, hogy apró kötelező betétekkel a takarékoságra még a szegényebbeknek is alkalmat szolgáltatson.

Törzsbetét tőkénk közel 5 millió koronát tesz, melyet tagjainknál kölcsönökben helyeztünk el.

Egyletünknek jelenleg 8200 tagja van, akik 12,000 betéti könyvecskével 75,000 törzsbetétet fizetnek.

Minden belépő aláírásával kötelezi magát, hogy a jegyzett törzsbetétet hetenként, vagy előre több hétre pontosan befizeti.

Egy törzsbetét 40 fillér (20 krajczár) heti befizetésre kötelez.

Egy-egy évtársulat 6 évre alakul, melynek leteltével az évtársulat felszámol és minden tag befizetett összegén kívül a hat évi haszoneredményből törzsbetéteinek arányában reá eső részét megkapja és így az élvezett kölcsön után fizetett kamatainak nagy része is visszatérül. — A felszámolásnál mutatkozott haszoneredmény mindenkor a befizetett összeg 6% kamatos-kamatjának felel meg, noha kölcsöneink után 6%-os kamatot számítunk.

A szövetkezet egyenlő jogu tagja az is, ki egy vagy több üzletrész fizetésére kötelezi magát. Egy üzletrész értéke 120 korona, mely havonként 5 koronás, vagy tetszés szerinti nagyobb részletekben is befizethető.

Tagjaink kényelmére 1905 január hó 1-től kamatszámolási kölcsönöket folyósítunk, a tag külön kamatot nem fizet, kölcsöneit kamatlevonás nélkül kapja és az esedékes kamat a heti befizetésekkel számoltatik el. 100 korona kölcsön 6 év alatt kamattal együtt heti 40 fillér fizetéssel törleszhető. — Elsőrendű bekebelezések mellett ugyanezen alapon 12 év alatti visszafizetésre is adnak kölcsönök. 1900 korona heti 2 korona 40 fillér fizetése mellett törleszhető, a végelszámolásnál a tag javára mutatkozó összeg, mely betétenként körülbelül 4—5 korona lehet, részére kifizetetik. — Minden tag a belépéskor, minden egyes törzsbetét vagy üzletrész után egyszersmindenkorra 40 fillér (20 krajczár) beiratási díjat fizet, mely a tartalékok gyarapítására fordítatik. A veszteségi tartalék- és nyugdíjalap összege már 135,000 koronát tesz. — A XVI-ik, vagyis 1899-iki évtársulat végleges elszámolása és kifizetése 1905. évi február hó végén történik. — Vidéki tagoknak díjmentesen adunk postatakarékpénztári befizetési lapokat. — Debreczen, 1904 november hóban.

Fenyéri Zádor Lajos, elnök.

Dr. Szántó Samuel, igazgató.

Uj tagok már most felvétetnek az egylet helyiségében

(Zádor Lajos ur házában Kossuth-utca 11-ik szám udvari keresztépülete első emeletén).

Heti befizetések a jövő évre már most elfogadtatnak.

MIHALOVITS J.

•••

Ha gyermekével csukamájolajat akar szedetni, szerezze be részére a **Mihalovits-féle izetlen és szagtalan**

csukamájolajat,

melyet a gyermekek szívesen vesznek be, miután annak semmi kellemetlen íze, sem szaga nincsen.

1 üveg ára 1 korona 20 fillér.

Kapható:

MIHALOVITS J. a „Kigyó“-hoz
cz. gyógyszerárán Debreczen,
Főter, a városházzal szemben.

•••

Porcellán kályhák budweissi és honi gyártmányokban.

Cserépkályhák átrakásánál a fűtőképesség tetemes emelésére és a lakás gyors felmelegítésére a feltűnést keltő új találmányu **multiplikátor** betétet felelősség mellett ajánlom.

Meidingi rendszerű, valamint multiplikátor-betétű köpenyes kályhák, acél és zománczozott köpenynyel.

Konyhák, magyar tornyos és francia rendszerben, valamint porcellán burkolatban.

Fürdőkádak horganylemezből, festve és fűtőkészülékkel, valamint porcellán burkolattal.

Vas- és rézbutorok legnagyobb raktára.

==== Legolcsóbb bevásárlási forrás. ====

Tóth Gyula Debreczen, Piacz-u. 20., 27.

Az üzlet teljes felosztalása miatt hatóságilag engedélyezett

Végkiárulás!!**SZIFFT ALADÁR**

Piacz-utca 24. sz.

Schroll-féle chifonok és vásznak, női és férfi fehérnemű és téli alsó ruhák, női ruhaszövetek és posztók, téli fej- és nagykendők, asztalneműek és ágyceritők, batisztók, cartonok, zefírek, czérna pique és velour barchetek, selyem kendők, esernyők és fűzők, kesztyűk, harisnyák és kötények, bélések és rövidárúk stb.

Az összes raktáron levő áruk gyári áron alul végkiárusítottak.

Az áruraktár berendezéssel együtt eladó. — Az üzlet-helyiség kiadó.

SZIFFT ALADAR,

Piacz utca 24. szám.

Ruhafestő
és vegyszeti tisztító intézet**HABÉCZY****ANTAL**

DEBRECZEN,

Széchenyi-utca 42-ik sz.

Telefon 323.

A gázkandallóval
való fűtés

a legszebb,
legbiztosabb,
és legjobban
szabályozható

nem füstöl, nem kormoz, nem szemetel, nem rontja a levegőt,

diszitalakást,

nem drágább a fatüzelésnél.

Berendezése megrendelhető a
légszuszgyárnál.

Őszi és téli divatujdonságok legnagyobb választékban, legolcsóbban Hajdu-és Biharmegye elismert legnagyobb

női- és leány-felöltők, kalapok áruházában

RÓZSA LAJOS

Debreczen, Kistemplom-bazár szerezhető be.

1904-re.

1904-re.